

VĂN CHƯƠNG “HÁT XẨM”

Trần Nghi Hoàng

Nhà văn, nhà thơ, dịch giả, nghiên cứu văn học

Lancaster, PA, Hoa Kỳ

Hát Xẩm là nghề nghiệp chuyên môn kiếm sống của một số người khiếm thị có năng khiếu về âm nhạc ở vùng trung châu Bắc bộ, Việt Nam từ rất lâu đời. Hát xẩm là thể loại nghệ thuật trình diễn dân gian, những thành tố của nó đều đóng góp tạo nên đặc tính riêng cho nghệ thuật này: làn điệu âm nhạc, yếu tố trình diễn, nhạc khí... Hát Xẩm cũng chứa đựng nhiều loại hình cùng với ngôn ngữ khác biệt, ngoài lời ca tiếng nhạc, những điệu bộ trình diễn của nghệ nhân cũng là một thứ “ngôn ngữ”, đóng góp cho những khác biệt của văn chương Hát Xẩm.

Tuy một số bài hát vẫn có tên tác giả nhưng 9/10 thành tựu văn chương Hát Xẩm có được là của dân gian. Bài viết giới thiệu những đặc tính của văn chương Hát Xẩm như là những đặc tính chung của văn hóa dân gian: 1) Tính sáng tạo ngẫu hứng, 2) Đặc tính hồn nhiên, chất phác (Một bài hát xẩm có thể nói về những chuyện bị xem là thô tục, cấm kỵ vẫn không làm cho khán giả cảm thấy thô tục); 3) Tính châm biếm hài hước, tình nghịch. (Nghệ nhân hát xẩm thường dùng điệu bộ hay cách hát để giễu cợt rất dễ khiến khán thính giả cảm thấy vui vẻ); 4) Tính “xẩm hoá” (Văn chương khi được đưa vào hát xẩm luôn đổi khác theo những đặc tính của xẩm), đây là đặc tính khiến hát xẩm luôn mới và hoàn thiện.

Từ khóa: dân gian, đặc tính, Hát Xẩm, văn chương.